

N:o 15.

Af Herr **Widén:** *Angående aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om hospitalets i Hernösand utvidgning.*

Behovvet af utvidgad sinnessjukvård är öfver hela riket ganska stort, och, efter hvad jag kunnat finna, störst i Norrland. Erforderligt bevis för detta påstående torde framgå redan af nedanstående, från statistiska byrån meddelade uppgifter för den 31 December 1870. Summa sinnessjuka för hela riket utgjorde nämnde dag 7,807 utom hospitalen och 1,247 på hospital, eller tillsammans 9,054 sinnessjuka, hvaraf 1,567 idioter och fånar. Frånräknas dessa, enär särskild hospitalsvård för dem icke lär vara till gagn, återstår ändock 7,487 sinnessjuka uti riket för särskild hospitalsvård. Af dessa komma 5,323 på mellersta och södra Sverige samt 917 på Norrland. Jemföras nu dessa tal med antalet tillgängliga hospitalsplatser, så finnas för de förra hufvuddelarne i riket tillsammans 1,108 platser, eller 10 platser för 48 sjuka, men för den sistnämnda endast 139, och således blott 10 platser för 66 sjuka. Nu torde väl kunna invändas, att särskild hospitalsvård ej kan vara oundgänglig för alla sinnessjuka. Men att skilnaden mellan antalet sinnessjuka och platser för deras vård är allt för stor, enkannerligen i Norrland, torde likväl ligga i öppen dag samt visar sig särskildt betänkelig vid jmförelsen med förhållandet i utlandet; ty enligt *Annales Médico-psychologiques*, Sec. V, Tome 3, p. 22 (1870) vårdades i Frankrike den 1 Januari 1869 af 93,252 sinnessjuka 38,545 uti för dem inrättade anstalter; och enligt *Report (26:te) of the Commissioners in Lunacy* p. 4, saknade af Englands 58,640 sinnessjuka endast 7,856 vård inom anstalterna den 1 Januari 1872.

Den härmed uppvisade bristen på hospitalsvård och behovvet af en utvidgad sådan hafva ock, hvad Norrland särskildt angår och hvartill jag här inskränker framställningen, ofta och länge utgjort föremål för vederbörandes bekymmerfulla omtanke och sådana åtgärder, som på dem kunnat ankomma. Så har bland annat öfverläkaren vid Hernösands hospital under många år i hvarje sin årsberättelse framhållit behovvet af ökad utrymme inom hospitalet och generaldirektören uti sina inspektionsberättelser likaledes derpå fästat uppmärksamheten. (Se t. ex. öfverstyrelsens för hospitalen underdåniga berättelser för år 1869, tryckt 1871, läses å p. IX, för 1870, tryckt 1872, läses å p. IX, och bilagde berättelse för 1872, ännu ej tryckt.) Yttermera hafva landstingen i Vesternorrlands, Jemtlands och Vesterbottens län under hösten 1870 ingått till Kongl. Maj:t med underdåniga framställningar (se bilagan) om hospitalets i Hernösand utvidgning med 100 nya platser.

Denna hemställan blef dock utan vidare verkan, emedan hospitals-öfverstyrelsen, hvars yttrande i ämnet inhemtades af Kongl. Maj:t, ehuru den erkände behovet af den ifrågavarande utvidgningen, likväl ej ansåg sig till dess fyllande böra göra någon underdånig framställning, så länge statens medel vore för hospitalsväsendets förbättring till höga belopp tagna i anspråk på annat håll.

Sedan hösten 1870 har visserligen platsantalet å hospitalet i Hernösand genom utrymmets anlitage till det yttersta, blifvit ökadt från 120 till 139; men denna tillökning har, såsom man väl förutsett, visat sig alltför ringa för behovet. För snart sagdt hvarje direktionssammanträde måste ansökningar om inträde afslås för bristande utrymme, samt till och med de mest sinnesförvirrade, vilda och svårhandterliga patienter afvisas i följd af denna enda orsak.

Härtill kommer att öfverläkaren saknar bostad å inrättningen — en brist, som för hvarje sakkunnig säkerligen ej annat kan än synas mycket väsendtlig.

Men Hernösands hospital är ej blott otillräckligt, utan äfven i afseende på den äldre, af trä uppförda byggnaden för sitt ändamål alldeles otjenligt, såsom af vidfogade utdrag af generaldirektörens senaste inspektionsberättelse nogsam visat sig.

Af hvad jag sålunda haft äran andraga, hoppas jag det hafva blifvit tydligt, att en utvidgning af Norrlands enda hospitalsinrättning i Hernösand finnes i hög grad behöfelig. Men då frågan, så ömmande den än är, och så länge den än varit under behandling, likväl icke till dato erhållit erforderlig utredning, hvarken i afseende på det omförmälda behovets vidd eller sättet och kostnaderna för dess afhjelpande, så anser jag mig icke böra för ändamålet nu af Riksdagen begära något anslag af statsmedel, utan inskränker mig till att för närvarande endast värdsamt hemställa

derom, att Riksdagen behagade aflåta underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t i näder anbefalla den utredning af frågan om hospitalets i Hernösand utvidgning, som erfordras, för att Kongl. Maj:t måtte, om möjligt, blifva i tillfälle att till näst sammanträdande Riksdag framställa nådig proposition om det statsanslag, som för denna utvidgning kan blifva oundgängligt.

Stockholm den 29 Januari 1873.

J. Widén.

(Bilaga.)

(Utdrag af Vesternorrlands läns landstings skrifvelse till Kongl. Maj:t om utvidgning af Hernösands hospital.)

(Konseptet)

(Konseptet ej dateradt, men landstinget hölls omkring den 2 September 1870.)

— — — — — »Vester-Norrlands läns landsting har»
 — — — — — »bland annat inhemtat att under det sistförflutna året ej
 mindre än 60 förfrågningar för erhållande af rättigheter att få detta antal sinnessjuka intagne egt rum, utan att utrymme förefunnits för mer än 9, som sålunda kunnat emottagas, samt att i allmänhet under de sednare åren tillfälle till hospitalsvård kunnat beredas inträdessökande först efter årslång väntan» — — — — —
 — — — — — »Landstinget härmed anhålla, att E. K. Maj:t må tackas affåta proposition till nästa Riksdag om ett lämpligt statsanslag för utförande af en så beskaffad utvidgning af centralhospitalet invid Hernösand, att utrymme kan beredas för ytterligare 100 patienter». — — — — —

(Utdrag ur Generaldirektören m. m. Huss' berättelse öfver vid Hernösands hospital den 22 och 23 Juli 1872 verkställd inspektion) — — — — — »Sedan hospitalet under sednare år visat sig allt mer och mer otillräckligt för mottagande och vård af de nordligaste länens sinnessjuka, och O. Gillet till följd deraf ansett sig föranlåtet att tid efter annan höja sjukplatsernas antal till 139 i stället för det ursprungliga 120, har behofvet af nya afdelningar för cellpatienter, oroliga och osnygga, blifvit så trängande, att jag anser mig ej kunna underlåta att denna gång framhålla nödvändigheten af snara åtgärders vidtagande för de befintliga bristernas afhjelpande. Skälen härför äro följande: cellerna äro belägna å båda sidor af en endast 6 fot bred korridor, hvarje cell har för uppvärmning och luftvexling en öppen ruta i väggen ofvan dörren af mellan 2—3 qvadratfots vidd, denna öppning gör att ljud från en cell fortplantas öfver hela afdelningen, så att, om en patient stöjar och skriker, börja äfven öfriga föra enahanda oljud eller störas och oroas, härigenom motarbetas helt och hållet den fördel som genom instängning i cell åsyftas för behandlingen. Hvarje cell har ej mer än 745 kub.-fots innehåll, då enligt antagna grunder detta innehåll bör vara 12—1300 kub.-fot. Dörrarne till hvarje cell äro så smala eller trånga, att det möter största svårighet att uti dem införa en patient, som gör något motstånd. Kakelugnarne, af hvilka en skall uppvärma 2:ne celler, äro så bristfälliga och illa ställda, att det under vintern, särdeles under vissa vindar, är omöjligt vidmakthålla tillräcklig värme, hvarförutom någon luftvexling ej medelst dem kan åstadkommas. För cellafdelningarne finnas ej några dagrum, utan de sjuka måste i följd häraf under de årstider eller dagar, då de ej kunna vistas å promenadgårdarne, hållas instängda i samma

kyffe, ej allenast dygnet om, utan ej sällan eller rättare merendels för veckor och månader. Särskild badlokal saknas ock så väl för cellpatienter som för osnygga och oroliga; baden serveras nämligen i stora hospitalshuset, hvarvid ofta de största svårigheter möta för sjukes transporterande till och från dessa bad. För de osnygga och oroliga afdelningarne saknas ock dagrum.

På grund af dessa missgynnande förhållanden anser jag det vara ett så trängande behof att anskaffa nya lokaler för våldsamma, oroliga och osnygga sjuke, att åtgärder här ej längre kunna eller böra undanskjutas. Då de gamla lokalerna ej kunna för ändamålet förändras, finnes ej annan utväg än nybyggnad. Om en sådan kan komma i stånd, torde i sammanhang dermed äfven andra för detta hospital nödiga behof böra afses. Hit hör i främsta rummet beredandet af utrymme för ett större antal sjuke. Erfarenheten har nemligen visat att vid intet af hospitalen har väntningstiden för insökande varit så lång som vid detta, någon gång ända utöfver året. Oaktadt platsernas antal under detta år blifvit ökad med 10, voro dock vid inspektionstillfället 4 expektanter; dessutom hafva landstingen i Östersund, Hernösand och Umeå redan för tvänne år sedan hos Kongl. Maj:t petitionerat om hospitalets utvidgning. Vidare bör afses att någon bostad ej inom hospitalet finnes för öfverläkaren; för tillbörlig öfversigt såväl af sjukvård som ekonomi är dock detta nödigt, särdeles om hospitalets utvidgning beslutas. Jag har föreställt mig, att, om en ny byggnad uppföres för afdelningarne för våldsamme, orolige och osnygge, skulle den nu varande byggnaden för dessa, uti hvilken äfven sysslomannen har sin boställsvåning, kunna apteras derhän, att såväl öfverläkaren som sysslomannen kunde deri inrymmas. Rörande denna framställning anhåller jag, att direktionen måtte anmodas att med första möjliga afgifva yttrande och derjemte, om sådant låter sig göra, låta uppgöra ritningar och kostnadsförslag för så väl våldsamma, oroliga och osnygga — med derjemte fästadt afseende på ett ökad platsantal af 30—40 — såsom ock för den nuvarande byggnadens ordnande till bostad för öfverläkare och syssloman. Sedan detta yttrande inkommit får jag tillfälle vidare utveckla mina åsigtter i detta hänseende.» — — — — —
